

FORSMAN JAAKKO OSKAR

TIETOJA MAAILMAN
KANSOISTA, HEIDÄN
TAVOISTA, USKONNOISTA
JA VAIHEISTA

Jaakko Forsman

**Tietoja maailman kansoista, heidän
tavoista, uskonnoista ja vaiheista**

«Public Domain»

Forsman J.

Tietoja maailman kansoista, heidän tavoista, uskonnoista ja vaiheista /
J. Forsman — «Public Domain»,

Содержание

Ihmiskunta yleensä	5
Ensimmäinen Osake. Kristuksen edelliset kansat	9
1. Hebrealaiset eli Juutalaiset	9
2. Intialaiset	13
3. Ekyptiläiset	14
4. Babylonilaiset ja Assyrialaiset	16
5. Phoinikilaiset	17
Конец ознакомительного фрагмента.	18

Jaakko Forsman

Tietoja maailman kansoista, heidän tavoista, uskonnoista ja vaiheista

Ihmiskunta yleensä

Sekä uskontomme pyhät alku-tiedot, että muutkin kansojen vanhimmat muistojutut viittaavat siihen, että ihmis-kunnan alku-perä on ollut Keski-aasiassa. Siellä on luontokin niin runsaasti jakanut kauneuttansa, että nämät paikkakunnat Moseksen kirjoissa täydellä oikeudella kutsutaan "Paratiisiksi" eli "Jumalan puutarhaksi". Pyhä Raamattu, joka on uskottavista historiallis-tiedoista vanhin, kertoo, niinkuin tiedämme, että ihmiset ovat lähteneet yhdestä paris-kunnasta, Aatamista ja Eevasta. Mutta ihmiskunta hävitettiin pian pahuutensa tähden; ainoastaan Noa perheenensä jätettiin elämään. Kolme poikansa Sem, Ham ja Japhetti tulivat nyt uuden ihmissuvun esi-isiksi. Sittenmin ovat myöskin maanpallon kansat näistä Noan pojista saaneet nimitystä, kun ovat jakauneet kolmeen isoon lahkoon: Semilaiset, Hamilaiset ja Japhettilaiset.

Koska nyt aikojen kuluessa ihmiset yhä levisivät leviämistensä maan päällä, muuttuivat he vähitellen ulko-muotonsa puolesta toisistansa eriäväisiksi. Tähän oli monta vaikuttavaa syytä, milloin eri ilma-ala ja muu asuntopaikan eroavaisuus, milloin eri sivistyksen- ja elatuksen tila. – Sentähden hajosivatkin ihmiset eri kansoihin; kansa, näet, on yksi yhteiselämään liitetty väen-paljous, joka kieleltä tahii ulko-muodolta, tavoilta, uskonnolta ja hallitus-muodoltansa taidetaan muista kansoista erittää. Mutta muutamat kansat pysyivät likemmässä sukulaisuudessa toisillensa, toiset taas vallankin vieraantuivat ja sillä tavoin on syntynyt koko maanpiirissä viisi eri ihmislajia eli luokkaa, jotka kuitenkin kaikki, – kun ovat yhdestä pariskunnasta saaneet alkunsa, – ovat itsestensä yhtä pätevät, vaikka monenlaiset seikat ovatkin estäneet heitä samaan kuntoon pääsemästä.

Nämät ihmisluokat ovat:

1. *Kaukasolainen* ihmisluokka, johon kuuluvat kaikki Eurooppalaiset, paitsi suomalaista kansan-lahkoa, Länsi-aasialaiset ja Pohjois-ahrikkalaiset. Tämä luokka, joka on Kaukason vuori-selänteen mukaan nimitetty, on kaikista etevimpänä pidettävä. Sillä tämä on se ainoa, johon sivistys on oikein päässyt juurtumaan ja josta se sitten on levinnyt toisille kansakunnille. Sentähden voimmekin sen sanoa ihmiskunnan johdattajaksi. Hänen jalo kutsumuksensa näyttää olevan sivistyttää vielä raakuudessa eläviä veljiänsä. Myöskin ihmiskunnan historia kertoilee melkein ainoastaan tähän kuuluvien kansojen vehkeistä ja edistymisestä, – vaalea iho, pitkät ja pehmeät hiukset ynnä kaunis ja soma kasvojen muoto ovat Kaukason ihmis-luokan tunnus-merkit.

2. *Mongolilainen* ihmisluokka; siihen kuuluu isoin osa Aasian asukkaita, jos Länsi-aasialaiset eroitamme, vieläpä Suomalaiset kansat Euroopassa ynnä Eskimot Pohjois-amerikassa. Siihen kuuluvilla kansoilla on enimmitten vaalean-keltainen iho, karheat hiukset, silmän-nurkat vinossa ja poskipäät (sasupäät) pystyssä. Suomalaiset ovat tässä luokassa melkein ainoat, jotka ovat päässeet korkeampaan sivistykseen.

3. *Aitiopilainen* ihmisluokka; tämä sisältää kaikki Ahrikkalaiset, jotka eivät kuulu Kaukasolaiseen ihmisluokkaan. Tunto-merkkinsä ovat: musta iho, villavat käherä-hiukset, paksut huulet ja nykärä nenä. Se kutsutaan tavallisesti Neekeriksi.

4. *Amerikkalainen* ihmisluokka; tähän kuuluvat kaikki Amerikan kotoperäiset kansat eli alku-asukkaat. Nämät tunnetaan vasken-karvaisesta ihosta, ohuesta mustatukasta ja leveästä naamastansa.

5. *Malajilainen* ihmisluokka; tähän kuuluu osa Intian itä-saarenon asukkaita ynnä Etelä-meren saaristolaiset. Malajilaiseen kansakuntaan kuuluvilla on ruosteen-karvainen iho, leveä nenä, pitkä suu, mustat, paksut käherä-hiukset.

Näistä ihmisluokkain tunnus-merkeistä havaitsemme, ihon, tukan ja pääkallon rakennuksen paraiten osoittavan, mihin luokkaan kukin kansa on luettava. Kaukasolaisessa ihmisluokassa tunnetaan Eurooppalaisen pää kohta pitkällisestä raivastaan, joka tavallisesti on munanmuotoinen, myöskin kauniista otsan kuvusta ja suorasta nenän-roustosta, joka on joksikin esiin pistävä. Itäindialaiset ovat merkittävät pääkallonsa suipukasta kuvusta, lyhyestä taka-raivasta ja varsin lujista leukapielistänsä. Aitiopilaisen ihmisluokan Ahrikkalaisilla taas on kaita taka-raiva ja lyhyt nenän-rousto, mutta Tartarilaisilla ja Kalmukilla Kaspian meren tienoilla on suippo pääkallo, alhainen otsa, syvät silmäkolot ja aivan lyhyt nenän-rousto.

Näin helposti ei käy ko'on ja vartalon puolesta ihmisluokat toisistansa eroittaa. Lyhyimmät ihmiset asuvat pohjois- ja etelä-navan likellä. He harvoin ovat enemmän kuin neljän jalan korkuiset. Syy tähän matelevaisuuteen on kylmä ilma, joka myöskin kutistaa kasvut ja estää heidät sitten kurjuudestansa kohoomasta. Pää-syy kansojen erinäisyyteen on ilmanala, jolla ymmärretään jonkun maan kylmyys, lämpimyys ja säät. Mimmoinen ilmanala maassa on, riippuu varsinkin siitä, onko maa päiväntasaajaa likellä vai siitä kaukana. Mitä likempänä päiväntasaajata maa onpi, sitä lämpömpi; mitä kaukaisempana siitä, sitä kylmempi. Myöskin monta muuta seikkaa kosee ilman-alaan. Niin voivat meren likeisyys, maan sisällinen luonne, jos se esimerkiksi on suoperäinen tahi ei, ja korkeat vuoret, jotka maan rajoittavat ja suojelevat, tehdä ilmanalan joksikin toisemmoiseksi, kuin päiväntasaajan kaukaisuudesta arvaten päättää sopisi.

Kun nyt Kaukasolainen ihmisluokka, joka on kaikista vanhimpana pidettävä, yhä levisi maan päällä, niin oli tästä välttämätön seuraus, että ne ihmiset, jotka Aasiasta muuttivat majansa tuohon kuumempaan Ahriikkaan, tulivat monen muutoksen alaisiksi. Niinpä muuttui ihonsa ihan mustaksi. Mutta ilmanala ei kose ainoastaan ruumiin kuntoon ja muotoon, vaan myös ihmisten hengelliseenkin vireyteen. Myöskin elatusaineista ja muista ihmiseen koskevista asioista voimme saman sanoa. On esimerkiksi havaittu, että ihmiset, jotka vuorimaissa asuvat, ovat vireät, ahkerat, innokkaat ja vapautta rakastavaiset, mutta nevaisten paikkakuntien asukkaat synkkämieliset ja jotensakin tylsäpäiset. Tästä yleisestä luonnonla'ista on kuitenkin monta poikkeusta.

Kansakuntien erityisiin ihoihin nähden, on vielä seuraava seikka muistettavana. Ihmisen ruumiilla on oikeastansa kaksi peitettä, toinen ulkopuolinen tahi päällysnahka ja toinen sisällinen, joka nimitetään varsinaiseksi nahaksi. Näitten peitteitten välillä on mahdottoman hieno liivainen aine, joka levii yli koko ihmisruumiin. Tämä aine tekee semmoisen ihojen erinäisyyden mahdolliseksi; Neekerillä on se musta ja Malajilaisilla ruosteen-karvainen. Tämä liiva, näet, hiiluu kuulakan eli läpinäyttävän päällysnahan läpi ja antaa siis ruumiille värinsä. Mutta tämän liiva-aineen väriin kosee myös ilman-ala paljon.

Koska nyt olemme tarkastelleet tämän ihmiskunnan jakaamisen viiteen pää-luokkaan, niin käykäämme katsastelemaan ihmisten ensi-oloja ja alku-seikkoja.

Paremmiin ja selkeämpiin kuin uskontomme alku-tiedoissa, ei ole missään ihmiskunnan ensi-olot kuvattuina. Ensimmäisestä pariskunnasta syntyi perhe. Tästä taas syntyi toisia perheitä, jotka yhdistyivät isoon perhe-kuntaan, jonka luonnollinen esimies vanhin perheen-isä oli. Luemme Moseksen kirjoissa, että Aaprahamin suku jo kolmannessa sukupolvessa, Jaakopin isännöidessä, sisälsi seitsemänkymmentä henkeä. Tämä seitsemän-kymmenen hengen lukuinen perhekunta läksi Ekyptiin. Kolmensadan vuoden kuluttua oli tästä Jaakopin perhekunnasta jo paisunut kansa, johon kuului monta sataa tuhatta henkeä. Samatekkuin Heprealainen eli Juutalainen kansa, ovat myöskin muut kansat vähitellen syntyneet.

Aivan ihmeteltävä on, kuinka ihminen niillä hengellisillä lahjoilla ja voimilla, jotka Jumala hänelle lahjoitukseksi oikeasta kodistansa antoi, vähitellen halvasta olostansa on voinut päästä sille korkealle sivistyksen kannalle, sekä tiedetten että taidetten puolesta, jolla se nyt on.

Puute oli nähtävästi ihmisen ensimmäinen opettaja, ja tuo ihmisen keksintö-voima toinen. Kuvitelkaamme mielehemme ensimmäiset ihmiset, kuinka alastomina häärisivät maan päällä. Nyt teki kuumuus tahi kylmyys jotakin suojelestusta heille tarpeelliseksi. Silloin näki ihminen eläimet,

kuinka he juoskentalivat suojelevissa peitoissansa, jotka itse Luoja oli heille antanut. Eipä siis ihmettä ollutkaan, että ihminen tappoi eläimet ja heidän lämpöisistä taljoista teki itsellensä puvun. Semmoisista vähäpääteisistä aluista syntyivät kaikki keksinnöt, jotka sittemmin ihmisten kautta tapahtuivat. Ensimmäiset puitten lehdistä ja eläinten taljoista säitä vastaan suojelukseksi tehdyt peitot olivat pian toisiin soveliaampiin ja mukavampiin vaatteisiin vaihetettavat. Värin koreus, josta itämaissa eläinten taljat välkkyvät, yllytti myöskin ihmistä pitämään ulko-näöstänsä ja vaatteistansa enemmän huolta. Sittenpä keksittiin kutominen ja pianpa reipasteltiin kudotuissa kankaissa, jotka sittemmin opittiin monenmoisilla värillä koristamaan. Yhtä halpa alkua oli myöskin rakennustaidon. Ihmisten tarve suojella itsensä kylmästä, lämpimästä ja sateista pakoitti heitä itsellensä majoja tekemään, jotka alussa eivät olleet muista rakennusaineista, kuin lehdityksistä, mutta sittemmin tulivat yhä muhkeammiksi, kunnes viimein opittiin kiviä yhteen liittämään ja muuria rakentamaan.

Kuinka kielet ovat ihmisille syntyneet, taidamme vieläkin joka hetki pienissä lapsissa havaita. Lapsi, kun ei vielä muulla keinolla voi tahtoansa ja mieltänsä selittää, käyttää aina ensiksi viittauspuhetta; sittemmin vasta oppii muutamia sanoja lausumaan ja pieniä lauseita sommittelemaan. Moninaisista syistä näyttää se meille aivan todenmukaiselta, että ensimmäiset ihmiset ovat samaa keinoa käyttäneet ymmärtääksensä toinen toistansa. Äänellisestä puheesta syntyi myöhemmin kuva- kirjoitus, jolla ymmärretään taito määrätty mielilykset ja ajatukset silmille esitellä ja muistossa pitää. Jos esimerkiksi voiman mielily tahdottiin oikein nähtäväksi tehdä, niin kuvailtiin Jalopeura eli joku muu elävä, jolla tiedetään olevan paljon voimia. Tällä kuva- kirjoituksella täytyi ihmisten kauvan tulla aikaan, kunnes viimeinkin puustavi- kirjoitus keksittiin. Tultiin, näet, ajattelemaan, että olisi mahdollinen yksityisille kieliäänille merkkiä mukailta ja niinpä sitten päästiin kirjainten keksintöön. Tämä puustavi- kirjoituksen keksintö, jonka kautta me kuinka hyvänsä voimme toisille ajatuksemme ja tantomme ilmoittaa, osoittaa täydellisesti, millä erinomaisilla lahjoilla ihmisen henki on varustettu. Sekä kirjainten keksinnön että myöskin kirjapainon kautta, joka paljoa myöhemmin keksittiin, on ihmiskunnan sivistys tukevalle pohjalle iäksi-päiväksi perustettu.

Yhdestä kielestä, joka ensi-aikoina oli koko ihmiskunnalla yhteinen, syntyivät ilmanalan ja muitten ulkonaisten seikkojen vaikutuksesta monet erilaiset kielen-murteet. Näistä murteista ovat sittemmin eri kielet saaneet alkunsa. Mutta näillä on kuitenkin muutamia yhteisiä lakiloita, josta meidän sopii arvata heidän kaikkien yhdestä alkukielestä lähteneen. Aivan kummallisiin päätöksiin tulemme kielten toisiinsa vertaamisella. Niin esimerkiksi näemme Saksan ja Persian kielissä, jos heitä toisiinsa vertaamme, paljon yhtäläisyyttä, vaikka Saksalaiset ja Persialaiset asuvat kovin kaukana toinen toisestansa. Tämä näyttää todeksi, että Saksalaisten esi-isät ennen muinoin ovat Aasiassa asustelleet.

Kielten muodostumiseen kosee myöskin paljon kunkin kansan sivistys ja viljelys. Sivistynyt ihminen puhuu äidin-kieltänsä varsin toisella tavalla, kuin sivistymätön. Useinkin on hänen vaikea ymmärtää sitä puhetta, millä luonnon kasvattama ihminen koettaa ajatuksiansa selitellä. Mitä tässä on puhuttu erinäisistä ihmisistä, se myöskin sopii kokonaisuun kansoihin.

Myöskin elatus-keinot ovat aikojen kuluessa ihmisissä paljon edistyneet. Alussa elettiin ainoastansa puitten hedelmistä, joka ihmiskunnan ensimmäisessä asunto-paikassa, tuossa satoisassa ja lämpöisessä Aasiassa oli vallankin sopiva. Vasta sittemmin opittiin maan-hedelmistä elatusaineita hankkimaan. Taas kun huomattiin, että muutamit eläimet hankkivat itsellensä ruokaa toisien elävien lihasta, tässäpä se ajatus, eikös olisi myöskin ihmisillen tuosta jotakin ruuan-puolta. Mutta kun tämä joksikin karvaalta ja kitkerältä maistui, raa'alta syödä, juohtui jonkun mieleen, eikö sitä voisi kuinkaan ma'ustaa. Tästäpä sitten ruvettiin keittämisen ja paistamisen keinoa viljelemään. – Tarve myöskin pakoitti ihmiset maanviljelykseen ryhtymään. Kun ihmiset yhä karttuivat karttumistansa, ei riittänyt enään ihmisten tarpeesen tuo vilja, joka itsestään nousi maan povesta. No, sitten ei muuta neuvoa ollut, kun koetella, millä keinolla saataisiin viljasato enenemään. Tästäpä keksittiin tuo ihmiskunnan sivistykselle aivan tärkeä maan-viljelys, joka vieroitti kansat kolkasta kierto-elämästä ja tuimasta metsästämisestä, kiinnittäen heidät vakinaisiin asunto-sioihin. Ihmiskunnan

viimeiset keksinnöt olivat tieteet ja taiteet. Ensimmäinen tiede, joka oli ihmisille tuttu, oli tähtitiede. Karja-kansat, jotka öisin oleskelivat ulkona itä-maitten kirkkaan ja lämpimän taivaan alla, tottuivat pian tähtien säännöllistä juoksua tarkastelemaan, aina nähdessänsä heitä kimaltavaisella taivaalla. He koettivat tämän järjestyksen ijankaikkisia lakiloita tiedustella ja oppivatkin pian sekä heille tuttujen tähtien että myöskin auringon ja kuun juoksua luvunlaskulla määräämään. Ruoko-putki, johon paimen sattumuksesta puhalsi, antoi ääntä jonkunmoista ja niinpä oli ensimmäinen askel soittokalujen keksintöön otettuna. Vedenpinnalla uiskenteleva vesilintu kiihoitti ihmistä koettamaan, eikö olisi myöskin hänen mahdollista vesiä kuljeskella. Muutamat yhteen liitetyt hirret eli ontaksi koverrettu ranka (kuten Suomalaisten haapiot) olivat ensimmäiset alukset. Nämät tulivat pian yhä täydellisemmiksi, sittenkun niihin liitettiin aivot ja purjeet. Tämmöinen oli alus-rakennuksen alku. – Tämmöisistä pienistä alkuseikoista synnyttyänsä, ovat vuosisatojen kuluessa tieteet ja taiteet edistyneet, kunnes ovat päässeet siihen isoon kuntoon, jossa meidän aikoina ovat.

Jos luomme silmät maankarttaan, joka esittelee koko maanpallon pintaa, näyttää se meille melkein mahdottomalta, että ihmiset yhdestä ainoasta paikasta olisivat voineet levitä kaikkiin maanpallon osiin. Kysyttäneen, kuinka ovat ihmiset voineet päästä Amerikkaan eli Etelämeren saariin siihen aikaan, jona merenkulku tapahtui ainoastaan pienillä ja heikoilla aluksilla. Tähän voimme ehkä vastata, että maan erityiset osat ennen vedenpaisumista, ja milt'ei jälkeenkä päin, olivat useammassa kohden toisiinsa yhdistettyinä ja että Amerikka siis oli Aasian tahi Ahrikan kanssa jonkunmoisessa yhdistyksessä. Alku-kansan siirtyminen toisiin maanosiin tapahtui silloin, kuin se karttui niin lukuisiksi, ett'ei enään mahtunut yhteen asunto-paikkaan. Osa siitä läksi joko omalla ehdolla tahi muitten pakoittamisesta vanhasta asunto-siastaan vaeltamaan. Ensimmäiset matkustukset ihmiskunnan alku-kodista näyttävät kääntäytyneen itäänpäin auringon nousua kohden. Näin tulivat Kiina ja Intia ensiksi kansoitetuiksi; vasta myöhemmin Etelä-aasia ja Ahrikka; viimeiseksi on kaiketi Eurooppa saanut asukkaansa.

Näitä tarkastellessamme, emme taida olla ihmettelemättä Jumalan viisautta, joka niin on varustanut ihmisruumiin, että ihminen voi asuskella missä osassa hyvänsä maanpalloa ja nauttia kaikki sen syötävät tuotteet. Monta eläimen ja kasvuun lajia lakastuu ja kuolentuu, jos heitä kauaksi alkuperäisestä kotopaikastansa muutetaan.

Vieläkin luokaamme silmämme itse maanpalloon, tuohon isoon näytelmä-paikkaan, jossa kansakunnat hääriävät.

Kuinka maanpallo on saanut nykyisen muotonsa selittelee meille Pyhä Raamattu. Maanpallon muodostuminen ynnä eläin- ja kasvu-kunnan luominen tapahtui aika-kausissa, joitten pituus riippui siitä, kuinka pian yli-ympäriin paisuva vesi oli voinut siaa jättää. Kun nyt tuo ääretön veden-paljous oli juossut maanpallon syviin koloihin, syntyivät meret, ja veden-pintaa ylemmäksi nousivat erityiset maan-osat vuorinensa, jotka olivat ikäänkuin maanpallon luut. Tuimat virrat raivosivat itsellensä tien ja tekivät laaksoja. Kasvukunta syntyi koristaen maanpintaa. Tähän loi Jumala sitten eläimet ja ihmisen.

Se maanpiirin osa, jossa ihmisillä ensiksi oli asunto-siansa, oli Aasia. Sitten mainitsee historia Ekyptiläiset Ahrikassa ja viimeiseksi kansakunnat Euroopassa, joka sittemmin viljelyksensä puolesta tuli maanpallon etevimmäksi osaksi.

Mimmoisessa tilaisuudessa Amerikan ja Australian asukkaat olivat, ennenkuin nämät maanpiirin osat 15: nnen vuosisadan lopulla löydettiin, emme ollenkaan tiedä, koska kirjoitustaito oli näille kansoille ihan outo ja he eivät siis ole voineet mitään kirjallisia jäännöksiä jättää.

Lähtekäämme nyt erinäisten kansojen historiaa tarkastelemaan.

Ensimmäinen Osake. Kristuksen edelliset kansat

1. Heprealaiset eli Juutalaiset

Heprealaiset, jotka Roomalaiset sittemmin nimittivät Juutalaisiksi, tämä "Jumalan kansa", on oikeutta myöden kaikista kansoista etevimpänä pidettävä.

Juudan kansan historiaan, joka alkaa Moseksen kanssa noin 1500 vuotta ennen Kristuksen syntymistä, kuuluu myös kertomus Patriarkoista, Aaprahamista, Iisakista ja Jaakopista, jotka olivat Juudan kansan esi-isät. Tämä kertomus sisältää kauniin ja suloisen kuvaileman noista suorista vanhoista tavoista, jotka löytyivät itämaitten kansoissa.

Joseph, Jaakopin poika, oli kummallisten elämänvaihetten jälkeen päässyt Ekyptin maaherraksi. Hänen kutsumuksesta läksi Jaakoppi Ekyptiin koko perhekuntanensa, johon kuului yksitoista poikaa ynnä heidän perheensä. Täällä nyt pian karttuivat isoksi kansaksi, joka muutamien vuosi-satojen kuluttua tuli niin lukaiseksi, että varsinaiset asukkaat rupesivat heitä pelkäämään. Pharaonit eli Ekyptin kuninkaat koettivat ankaralla rasituksella heitä lisääntymästä estää. Kun eivät näillä hankkeilla voineet pyrkimistensä päähän päästä, antoivat käskyn tappaa kaikki äsken-syntyneet poikalapset Juudan kansasta. Mutta Jumala vihdoin antoi miehen syntyä, joka kansansa hädästä pelasti. Tämä oli Moses, joka nimi selitettynä on "vedestä tuotu". Merkillisestä onnen sattumuksesta pelastettiin hän lapsena uhkaavasta kuolemasta ja kasvatettiin sitten Pharaonin tyttären käskystä kuninkaan hovissa, jossa hän oppi Ekyptiläisten viisautta ja tieteitä tuntemaan. Näin sai hän semmoisen sivistyksen, ett'ei kansalaistensa seassa monta ollut. Mutta kun ei tainnut olla kansaansa säälimättä, tuli hän viimeinkin semmoiseen hätään, että täytyi Ekyptistä paeta. Arapiassa sai hän turva-paikkaa erään Emirin luona, (s.o. pappi ja hallitsija), nimeltä Jethro. Moses nai sitten Jethron tyttären, ja kartutti paljon taitoansa tämän miehen seurassa. Jo oli hän päättänyt, hiljaisuudessa elää koko elin-aikansa paimenena, kun Jumala käski hänen jälleensä lähteä Ekyptin maahan ja sieltä viedä Heprean kansan takasin isiensä-maalle Kanaaniin. Jumalan avulla tämä myös hänelle onnistui.

Nyt Moses vei Ekyptistä tämän orjuudessa paatuneen, pelokkaan ja raa'an kansan. Ennenkuin hän ryhtyi Kanaanin valloittamiseen, koetti hän ensiksi kansaa jaloon kutsumukseensa kasvattaa. Hän antoi Jumalan avulla kansalle uskonopillisen ja valtiollisen hallitus-muodon. Tämän mukaan oli ainoa Jumala Heprean kansan näkymätön hallitsija. Ylimmäisen papin ja muitten pappien oli siitä huolta pitäminen, että Jumalan antamat la'it ja käskyt pidettiin täydessä kunnossa. Näin Moses siis oli kansansa laki-laatija ja kasvattaja. Lakinsa, kun olivat suorastaan Jumalalta lähteneet, tulivat pääosastansa Kristin-opin alustaksi.

Koko Moseksen la'in säätämisen sydän oli usko ainoaan Jumalaan. Tämän uskon kautta erisi Heprealaiset kaiken maailman kansoista, jotka kaikki palvelivat useampia Jumalia. Heprean kansa piti itsensä Jumalan omana, joka oli heidät Ekyptin orjuudesta pelastanut. Samoiten piti se Kanaanin maakunnan Jumalan omaisuutena ja itsensä vaan tämän maan holhojana.

Kun nyt Moses oli laki-laatimuksensa täyttänyt ja Jumalan palveluksen pyhillä juhlilla ja käytöksillä järjestänyt ja myöskin kaikki kansakunnalliset laitokset asettanut, päätti hän, Kanaanin maan valloittamiseen ruveta. Eipä aikaakaan, ennenkuin tuo orjuudesta raa'entunut kansa teki perivastoin Jumalan Moseksen kautta antamia sääntöjä. Sentähden näki Moses tarpeelliseksi, ensiksi kasvattaa kansaa kuuliaisuuteen, ennenkuin hän sen Kanaanin vei. Noin Neljäkymmentä vuotta vaelsi Moses Heprealaisten kanssa niissä autio-paikoissa Punasen meren liki tienoilla, jotka "korveksi" kutsutaan. Mutta ei itse Moseskaan saanut uutta isänmaata nähdä; hän kuoli valittuansa Josuan jälkeiseksensä. Tämä sitten vei "Israelin lapset" Jordan'in raja-virran yli ja alkoi Kanaanin maata valloittamaan. Mooses oli antanut käskyn Israelin lapsille, että heidän piti kaikki Kanaan'in pakanalliset asukkaat maasta ajaman, ett'eivät nämät saisi heitä epä-jumalien palvelukseen vietellä.

Ehkä Josua, tätä käskyä totellen pakoittikin pakanat maata jättämään, koettivat nämät kuitenkin sittemmin alinomaa maahan tunkeutua. Tämä oli syy ehtimiseen tapahtuviin sotiin. Kanaanin valloitettua, jaettiin maa Israelin kansan kahdentoista suvun välillä. Kun tulevina aikoina joku vihollisista naapuri-kansoista hätyytti Juutalaisia, niin syntyi heidän seassansa joku urhoollinen mies, joka asettiikse heidän päällysmieheksi, vieden heitä vihollisia vastaan. Tämmöiset miehet kutsuttiin Sophetoiksi, sankariksi, myöskin kansan tuomariksi. Tämmöisiä oli Gideon, Abimelek, Jephtha ynnä muita.

Näin kului Moseksen kuoleman jälkeen muutamia vuosisatoja, kunnes Heprean kansa pyysi Samuelin, ylimmäisen pappinsa valita heille kuninkaan ja itämaallisen tavan mukaan voidella häntä, että muka Juutalaisilla, yhtä hyvin kuin muillakin kansoilla, olisi näkyvä hallitsija, joka voisi olla heidän johdattajansa sodassa. Samuelin täytyi myöntymän kansan tahtoon ja valitsi siis Saulin Israelin kansan ensimmäiseksi kuninkaaksi. Tämä vapautti voimallisella kädellä kansaa vihollisistansa, Philisteista, mutta sai vielä eläesssänsä nähdä, kuinka Samuel ilmoitti hänen menettäneen oikeutensa kuninkaan arvoon ja valitsi Davidia kuninkaaksi. Tämän täytyi kuitenkin Saulilta paljon vainoa kärsiä, ennenkuin pääsi kuninkaan-istuimelle. Davidin hallitessa nousi valtakunta korkeimmillensa sekä mahtavaisuutensa että rikkautensakin puolesta. Hän voitti kaikki vastustajansa ja valloitti Jebon eli Jerusalem'in kaupungin Zionin lujan linnan kanssa. Nyt David muutti asuntonsa Jerusalemiin, joka tämän kautta tuleviksi aioiksi tuli maan pääkaupungiksi. Kun nyt David vihdoin viimeinkin voitti pysyvätä rauhaa, niin koetti hän tehdä Jumalanpalveluksen juhlallisemmaksi ja somemmaksi. Itse hän sepitteli joukon hurskaita veisuja, jotka meidän aikoina "Psalmien" nimellä ovat tunnetut. Hänen kuoltua pääsi poikansa Salomoni kuninkaaksi (vuodesta 1015 aina vuoteen 975 saakka ennen Kristuksen syntymää). Tämä sai sittemmin liikanimeksi: viisas. Kansa nautti hänen hallitessansa niitä etuja, jotka olivat Davidin sotavoitoista lähteneet; "jokainen asuskeli viina-köynnöksen ja viikunapuunsa varjossa; ihmiset olivat lukemattomat, niinkuin sanna-hiekat meressä, söivät, joiivat ja olivat iloiset" – niinkuin Pyhä Raamattu kuvailee meille tätä onnellista aikaa. Salomonin tärkein toimitus hallituksensa aikana oli templin rakentaminen, jossa sitten Jumalanpalvelus vietettiin. Niinkuin tiedämme kuului tähän Jumalanpalvelukseen myöskin uhria, niinkuin Mooses oli määrännyt. Templi oli kaikista tämän ajan rakennuksista etevin sekä jaloutensa että loistavaisuutensa puolesta. Salomonin hallitessa rupesi myöskin kaupan-liike edistymään; laivansa kulkivat pitkin meriä ja toivat maahan kultaa ja hopeata.

Valitettavasti ei saanut tämä Juudan kansan onnellinen olo kauan kestää. Salomoni poikkesi monissa seikoissa Moseksen säännöistä ja isien tavoista ja noudatti pakanallisten kuningasten esimerkkiä. Kansa kävi tytymättömäksi, niin että kuninkaan kuoltua kymmenen sukukuntaa luopui Davidin huoneesta ja Salomonin poiasta ja perintöruhtinaasta Rehabeamista ja valitsi Jerobeamin kuninkaaksensa. Rehabeam pääsi kahden sukukunnan, Judan ja Benjamin, kuninkaaksi.

Näin oli tuo onneton hajotus tapahtunut, joka oli syy Juudan kansan häviöön. Siis oli jälkeen Salomonin kuoleman kaksi valtakuntaa: 1 Juudan valtakunta, jolla oli Salomonin poika Rehabeam kuninkaana; ja 2 Israelin valtakunta, Jerobeam kuninkaanansa. Molempien valtakuntien historia ei sisällä muuta kuin jumalattomuutta ja kurjuutta.

Jerobeam, Israelin valtakunnan kuningas, teki Sichem'in pääkaupungiksensa. Kun tahtoi peräti hävittää sen arvon, joka Jerusalemillä templinsä vuoksi oli, kielsi hän alamaisensa templiin menemästä ja asetti maassansa kaksi epäjumalan-kuvaa. Nyt kansa lankei epäjumalien palvelukseen, vaikka ennostuneet Propheetat voimiensa mukaan varoittivatkin sitä tämmöiseen ilkeyteen rupeemasta. Pakanalliset kuninkaat sotivat voimakkaasti Israelin valtaa vastaan ja sen viimeisen kuninkaan, Hosean hallitessa tuli Assyrialainen kuningas Salmanassar ja valloitti koko valtakunnan. Itse Hosea kuningas ynnä iso osa asukkaita vietiin Assyriaan vankeuteen, v. 722 e.Kr. Maahan jääneet kansoittivat sittemmin Samarian ja kutsuttiin Samariiteiksi. Mutta Juutalaiset eivät koskaan lukeneet näitä kansalaisiksensa.

Yhtäläinen onnen kohtaus kohtasi sittemmin myöskin Juudan valtakuntaa. Onnettomat taistelukset pakanallisten muukalais-kansojen kanssa heikotti sen voimia, niin että viimeinkin tuli Assyrian kuningasten veron-alaiseksi. Hiskia kuninkaan hallitessa kukoisti valtakunta vielä kerran; sillä Hiskia oli hurskas ja jumalinen; hän asetti rappiolle jääneen templin-palveluksen vanhaan kuntoonsa, varusti ja linnoitti Jerusalemia ja lakkasi maksamasta pakanalliselle Assyrian kuninkaalle häpeällisen veron. Mutta eipä aikaakaan, niin huononi jälkeistensä hallitessa valtakunnan olo huononemistansa. Juudan valtion viimeinen kuningas Zedekia kohosi sotimaan Babylonin kuningasta Nebukadnezaria vastaan. Mutta tämä lähestyi Jerusalemia ison sotajoukon kanssa ja alkoi kaupunkia piirittämään. Tämä hänelle onnistui niin, että valloitti kaupungin ja antoi hävittää kaikkia, myöskin tuon komean templin ja Davidin linnan, ja viedä isoimman osan valtakunnan asukkaita Babyloniin, v. 588 e.Kr. Turhaan oli Propheetta Jeremias varoittanut Nebukadnezaria tästä siirtämisestä; ennustuksensa olivat käyneet täyteen toteen ja hänen täytyi nyt kaupungin raunioilla itkein valitella:

"Kuinka se kaupunki niin yksinäinen on, joka täynnänsä kansaa oli? Hän on niinkuin leski; joka ylimmäinen oli pakanoitten seassa ja vallan päällä maakunnissa, sen täytyy nyt veron alaisena olla. Zionin tiet ovat autioina, kun ei kukaan juhalle tule. Kaikki portit seisovat avoimena ja hänen pappinsa huokaavat."

Näin tapahtui Juudan valtion surullinen häviö. Juudan kansan vankeus Babylonissa kesti aina v. 536: teen saakka. Sinä vuonna saivat Juutalaiset Persian kuninkaalta, Kyrokselta, joka oli Assyrian valtaa kukistanut, luvan isänmaalle palataksensa. Kotiin palanneitten ensimmäinen työ oli uudesta rakentaa Jerusalemin hävitetyn templin. Tästä aiasta alkaen oli Juudan kansassa kaikki halu epäjumalien palvelukseen tauonnut. He olisivat kernaammin elämänsä ynnä kaikki omansa heittäneet, kuin luopuneet isiensä uskonnosta. Mutta valtiolliseen itsenäisyyteen eivät koskaan enään päässeet; ikipäiviksi jäivät vierasten hallitsijoitten alamaisiksi. Vähän aian kuluttua jälkeen templin rakentamisen, tuli taas uusi joukko kotiin pyrkiviä Juutalaisia, joitten päämies oli Esra. Nyt rakettiin Jerusalemin kaupunki uudesta ja Jumalanpalvelus asetettiin vanhalle kannalle. Mutta tämä rauhallinen olo ei kauan kestänyt. V. 320 e.Kr. valloitti Ekyptin kuningas Ptolomaio Palästinan, jonka nimen Kanaanin maa nyt oli saanut. Mutta v. 197 e.Kr. täytyi Ekyptin kuninkaan jättää Palästinan Syrialaistaen haltuun. Nyt alkoi Juutalaisille kova aika, joka kesti, kunnes Makkabeain sankarisuku pelasti heitä vieraasta orjuudesta. Nyt saivat taas jonkunmoisen vapauden ja ominaisen hallituksen. Ylimmäiset papit tulivat nyt hallituksen toimeen. Jesuksen Kristuksen syntymä-aikana oli kyllä Juutalaisilla oma kuninkaansa, mutta olivat Roomalaisten käskyn-alaisina. Kun ehtimiseen koettivat tästä valta-herruudesta päästä, niin täytyi Rooman Keisari Titon vihdoin viimeinkin, v. 70 jälkeen Kristuksen syntymän, kokonansa hävittää Jerusalemin kaupungin. Tästä aiasta alkaen rupesivat Juutalaiset pitkin maailmaa kulkemaan ja jo ensimmäisen jälkeen Kristuksen nousevan vuosisadan lopussa oli kummallinen eikä milloinkaan ennen nähty näytelmä maailmalle tarjona: iso ja lukuinen kansa, jolla ei ollut isänmaata. Sitten ovat Juutalaiset, sinne tänne hajonneina, oleskelleet ilman vakinaisetta kotomaatta. He ovat kiinteästi pysyneet uskonnossansa ja muutenkin tavoissansa. Keski-aian¹ raakoina aikoina täytyi Juutalaisten usein kristillisissä valtakunnissa paljon vainoa ja ahdistusta kärsiä ja meidänkin aikoina ovat he harvoissa maissa päässeet samoihin oikeuksiin, kuin kristityt samassa maassa.

Semmoinen on tuon merkillisen ja melkein kummallisen Juudan kansan historia. Tämän haltuun jätettiin Jumalan ensimmäiset ilmestykset, tässä kansassa saivat ne ikäänkuin leposian maanpäällä, kunnes oli aika heidät kaikille maailman kansoille julistaa. Ja Juudan kansa, joka asui itämaan epäjumalallisten kansojen keskellä, säilyttikin Jumalan hänelle antamat ilmestykset kalliimpana tavaransa. Kun kaikissa sen aikaisissa kansoissa epäusko ja hirvittävä tapojenturmelus

¹ Ihmiskunnan historia jaetaan kolmeen isoon aikakauteen: vanha aika, historian alkamisesta vuoteen 476 jälkeen Kristuksen, jolloin Länsiroomalainen valtakunta hävisi; Keski-aika, tästä aiasta aina vuot. 1517 saakka, jona Luther alkoi opinpuhdistuksensa; ja Uusi aika siitä vuodesta aina eteenpäin.

oli valloille päässyt, niin pysyi vielä Hebrean pienessä kansakunnassa usko yhteen Jumalaan vakaana. Perheelliset avut, jotka voimme sanoa ihmiskunnan kaunihimmiksi, kukoistivat myöskin Juudan kansassa. Juutalaisissa oli myöskin hyvin varhain oikea Jumalan säätämä olo vanhempien ja lapsien välille päässyt juurtumaan. Vanhoista ajoista olivat he myöskin viljelleet nuot muinaisuudessa aina yhdistetyt ihannetaiteet, soitto, laulu ja tanssi. Davidin aikana olivat he tottuneet itämaalliseen ylellisyyteen; hyvänhajuiset pihat tuoksuivat vaatteista ja huoneista. Naisihmiset elivät kohtuullisesti ja enemmiten yksinäisyydessä, viettäen aikansa kutomisella, jota olivat jo Ekyptissä oppineet. Kertomus Salomonin templistä Pyhässä Raamatussa (1 Kuningasten Kirja 6 luku) näyttää meille selvästi, että Hebrealaiset jo siihen aikaan olivat useihin koneisiin pystyneet. Davidin hallitessa yltyi vaateitten ylellisyys yltymistensä, niin että tämä kuningas yhdessä virressänsä (45 Psalmi) taisi huuhahtaa:

"Ilo on kuninkaan tyttären loisto
Hän on kultaisissa vaatteissa puetettu".

2. Intialaiset

Kansojen vanhin historia on tiheään pimeyteen kätkeyty. Samaan aikaan, kuin Heparalaisten vanhin historia alkaa, levisi myöskin toisia kansakuntia muille maan äärille. Niin tiedämme jo Aaprahamista, että hän oli tullut monien ulkomaanlaisten ruhtinasten tutuksi; Josephin historiasta havaitsemme, että Ekyptissä jo siihen aikaan laadullinen kuninkaanvalta oli päässyt toimeen. – Vanhan ajan merkillisempiä kansoja on myöskin Intialaiset. Tiedot Intian historiasta ovat hyvin vähäiset. Mutta sen selvästi havaitsemme, että Intialaiset, niinkuin myöskin Kiinalaiset vuosituhansien kuluessa ovat jääneet melkein samalle sivistyksen kannalle. Intia, Itä-intiaksi kutsuttu eroitukseksi Länsi-intiasta, on ääretön iso maa täynnä kaikkia, mitä ihana luonto ikänä voi tuottaa. Kirjotetuita tieto-lähteitä maan vanhimmasta historiasta meillä ei ole; kaikki historiallinen tieto on saduista tuotava. Kansan sisällisestä olostä on kuitenkin joksikin tarkat tiedot, kun se meidän aikoina on melkein samallinen, kuin kansan muinais-aikana. Intialaiset ovat jakauneet toisistansa tarkasti eroitettuihin säätykuntiin, jotka kiinnittävät poian samaan elatuskeinoon ja virkaan, jossa isä oli ollut. Semmoisia säätykuntia on Intialaisilla neljä. Niihin kuuluvat ovat:

1. Braminit eli Papit. Kaikki taidot ja tiedot ovat näitten hallussa. He ovat lääkäriä ja tuomaria ja johdattavat kaikki asiat. Tämä säätykunta on kaikista sivistynein. 2. Kschetrit eli sotijat. 3. Vaisyat eli ammattimiehet. 4. Sudrat eli palvelijat. Kansan alhaisin sääty on Pariain, jotka ovat kaikista muista säätykunnista suljetut ja kovimman ylenkatseen alaiset. Kaikki yhteisyys näitten onnettomien kanssa on kovasti kielty.

Että Intialaiset ennen ovat seisoneet jotensakin korkean sivistyksen kannalla, todistavat vielä olevat tiedeitten ja taideitten muistomerkit, jotka ovat muinaisista aioista säilyneet. Parhaamman todistuksen Intian entisestä sivistyksestä antaa meille kansan jalot runo-teokset, jotka ovat kirjoitetut tuolla pyhällä Sanskriti-kielellä, joka jo aikaa sitten on kansan huulista kadonnut. Myöskin on muinaisista aioista jäänyt jäljelle rakennuksia, joitten suuruus ja jalous on kummastuttanut kaikkia nousevia sukupolvia. On, näet, templiä, rotkoja ja pyramidia, joista muutamat ovat maan allekin raketut. Näistä ovat merkellisimmät kallioon hakatut templit Elephanten ja Salsetten saareilla. – Vedas nimiset pyhät kirjat ovat Intialaisten uskonopin alkutiedot. Näissä on oppi yhdestä kaikkivaltiaasta Jumalasta ja sielunvaelluksesta pääkappaleina. Uskotaan, näet, sielun, ihmisen kuoltua, muuttavan toisiin ruumiisiin, myöskin eläimiin. – Kansan ominainen luonne on pysynyt jotensakin muuttumatonna. Velttous ja hehkuvaisuus on ylinnä. Vierasten käskyjä noudattavat Intialaiset useinkin omaan tahtoonsa melkein katsomatta.

3. Ekyptiläiset

Egyptin kansa on ensimmäinen, josta sivistys ja viljelys on päässyt muille maille leviämään. Kun Patriarkka Jakoppi vielä karjan-hoitajana eleli päiviänsä, oli Ekyptissä jo täydellinen valtakunnallinen olo muodostunut. Mutta kuin tämän maan luonto on niin erinomainen ja on kansan edistymiseen ja sivistykseen meidän aikoihin asti paljon kossut, niin on meidän ensiksi tämän kummallisen maan luontoa tarkasteleminen.

Egyptin on Pohjois-ahrikassa ainoa maa, jonka läpitse iso virta melkoiselta pituudelta juoksee. Maan viljelys ja satoisuus on kokonaan tämän Nil nimisen virran vaikuttama. Sillä tämä voimallinen kymi tulvaa joka vuosi kesä-aikana yli reunojensa ja peittää maan veteen. Silloin täytyy asukasten paeta vuorien kukkuloille ja muille paikoille, joihin tulvavesi ei pääse. Siellä sitten pysyvät, kunnes virta taas vetäytyy takasin alaansa. Mutta tämä jättää mennessänsä viljamaille erinomaisen höyhtävän lietteen, joka tekee pellot niin hedelmällisiksi, että, muuta höyhtöä ja työtä kaipaamatta, antavat kylväjälle ihmeellisen runsaan sadon. Tämä Nil-virran kastama alankomaa, joka myöskin kutsutaan Nilin laaksoksi, on vanhastaan ollut oikea viljelyksen pesä. Viljelys on, näet, virran juoksua seuraten, käynyt etelästä pohjaseen, niinkuin vanhat muistomerkit vielä kylliksi osoittavat. Missä Ekyptiä eteläisempänä Nilin molemmat haarat toisiinsa yhdistyesssänsä tekevät ison saaren, oli tuo ikivanha Meroe niminen pappein valtakunta. Tämän valtion olivat ennen muinoin papit asettaneet ja, saatuansa kaiken hallituksen käsiinsä, ruvenneet kaupankäynnillä kaukaisilla mailla maata rikastuttamaan. Täällä sitten pääsi viljelys melkoiseen kukoistukseen ja täältä sai myöskin Ekypti sivistyksensä alkusiemenet. Ensi-alussa Ekypti ei ollut yhtä ainoata suurta valtakuntaa, vaan oli moniin pienempiin jaettu, jotka sitten aikojen kuluessa yhdistettyinä tulivat yhdeksi suureksi valtioksi, jonka pääkaupunki oli tuo mainio Täbai, joka jo 1000 vuotta e.Kr. kutsuttiin "sataporttiseksi". Näissä muinaisissa aioissa kukoisti tässä kaupungissa korkein sivistys, mikä silloin maailmassa oli.

Näitten aikojen kuuluisimpia hallitsijoita Ekyptissä oli Sesostris (1500 e.Kr.), joka valloitti Aasian kansat.

Pappien säätykunta oli muinaisista aioista Ekyptissä suuressa arvossa. Tähän kuuluvat suvut olivat etevimmät ja rikkaimmat koko maassa. Heidän omina oli myöskin kaikki laveimmat ja parhaimmat alustat. Kaikki virat ja toimitukset, joissa tieteellistä oppia tarvitaan, olivat heidän hallussa. Niin olivat he lääkäriä, tuomaria, rakentamisen johdattajia j.n.e. Heiltä sai Moseskin kaiken oppinsa. Myös otettiin heidän säätykunnasta kuninkaalliset neuvonantajat. Tällä lailla pääsivät hallituksenkin asioissa perää pitämään. Pappien säätykuntaa likinnä arvossa oli sotijain, joitten luku silloin, kuin valtakunta oli hyvissä voimissa, meni aina puolen-miljonaan. Palkaksi saivat nämät alusmaita nautittavaksi. Elatuskeinot eli ammatit olivat kolmannen lukuisimman säätykunnan huostaan jätetty. Tähän kuului käsi-työläiset, taiturit ja kauppiaat. – Ekyptissä näemme siis olevan melkein samat kansalliset laitokset kuin Intialaisillakin. Ekyptiläisillä oli aikaisemmin kuin muilla kansoilla viisaat ja säveät la'it ja he antoivat siis muille seurattavan esikuvan. Heidän uskontonsa oli epäjumalien Osiris'in ja Isis'in palvelukseen perustettu. Näitten kuvat palveltiin yli koko Egyptin maan. Osiris kunnioitettiin sankarina ja maanviljelyksen perustajana. Myöskin oli hän kuvauksena niistä luonnon voimista, jotka tekivät maan hedelmälliseksi. Isis taas oli kuun kuva. Aivan kummallinen tapa vanhoilla Ekyptiläisillä oli muutamien eläinten kunnioittaminen. Oli, näet, monta lajia eläviä, jotka sen hyödyn vuoksi, joka ihmisillä heistä oli, pidettiin pyhinä. Semmoisia oli kissat, käärmeet ja koirat y.m. Joka tahdollansa jonkun näistä elävistä tappoi, rangaistiin kuolemalla. Mutta erinomaisessa arvossa pidettiin kaksi sonnia, Apis Memphin ja Mnevis Heliopolin kaupungissa. Myöskin epäjumalille uhrattiin sonnia. – Ehkä tällainen ilkeä epäusko oli päässyt Ekyptiläisiin juurtumaan, uskovat he kuitenkin, ihmisen elämän jatkautuvan kuoleman jälkeen. Tämän elämän pysyvyydestä eivät paljon väliä pitäneet, mutta sitä enemmän pitivät kuoleman jälkeiset olot arvossa. Sitä vasten olikin heillä iso huollenpito kuolleista ja haudoista. Kuolleitten

ruumiit balsamoitiin ja ovat semmoisinaan, jolloin niitä kutsuttiin muumioiksi, säilyneet vuosi-sadat läpitsensä meidän aikoihin asti. Balsamoittu ruumis käärittiin hienoon kankaaseen ja kasvot peitettiin naamarilla, johon kasvojen muoto oli kuvattu. Näin verhottu pantiin muumia arkkuun kalliista puu-aineesta ja laskettiin sitten hautaan. Haudat taas olivat isot maanalaiset luolat, jotka tavallisesti olivat maakunnan läpi kulkevien vuori-selänneitten juurella. He olivatkin haudoiksi hyvin sopivat. Nämät kuolleitten lepokammiot ovat vielä meidänkin aikoihin asti säilyneet, kun elävien asunnot jo aikaa ovat hävinneet.

Jo aikasin rupesivat Ekyptiläiset tähti-oppiin pystymään. He olivat ensimmäiset, jotka määräsivät auringon vuoden 365 1/4 päiväksi. Myöskin on mittaus-oppi heidän keksimänsä ja lääkkiys-oppi pääsi heidän kautta parempaan kuntoon. Heistä sai tuo kuvakirjoitus, josta nykyään kaikki Ekyptin muistopatsaat ovat täynnä, alkunsa. Myöskin syntyi heistä ylempi rakennus-taide, ehkä heidän synkeä mielenlaatunsa ja rakkaus muinaisuuteen estikin heidät siinä taiteessa paljon edistymästä. Rakennukset ovat hirvittävästä suuruudestaan kuuluisat. Maailman mainiot ovat Pyramidit ja Obeliskit, nuot Ekyptiläisten jalot muinaisuuden muistot. Obeliskit olivat nelikulmaiset, silitetyt patsaat, jotka usein ulottuivat 200 jalan korkeaksi. Tämän kiven-paljouden kuljettamiseksi ja asettamiseksi oli summattoman paljon työväkeä tarpeella. Sentähden täytyi kansan rasittavilla päivätöillä Pyramidin ja kuningasten hautojen rakennettaessa, menettää aikansa ja voimansa. Niin puhutaan eräästä Keops-nimisestä kuninkaasta hänen yhtä päätä pitäneen 100,000 ihmistä työssä rakentaaksensa pyramidin; ja ilman tämmöstä väen-paljoutta ei olisikkaan semmoisia ihmetöitä voinut syntyä.

Paitsi näitä rakennuksia löytyy myöskin maanalaisia teko-luolia, jotka käytettiin asuinhuoneiksi tahi haudoiksi joko kansalle tahi kuninkaille. Semmoisia katakombi-nimisiä hautoja oli kullakin kaupungilla ainakin yksi, mutta toisinaan useatkin.

Tämä osuus Ekyptin historiasta, jonka nyt olemme kuvailleet, loppuu 8: teen vuosisataan e.Kr. Sen jälkeen valloittivat Etiopilaiset Ekyptin maan, joka jo ennen oli jakaunut useampiin pienempiin valtakuntiin. Ekyptiläiset kyllä loivat vieraan ikeen päältänsä, mutta entinen kukoistus oli jo mennyt palaamattomiin. Tällä aialla tapahtuu vielä tuon mainion Labyrintin rakentaminen. Tähän kuuluisaan rakennukseen kuului kaksitoista peitettyä pihaa, puolentoista tuhatta maan päällä olevata kammiota ja yhtä monta maan alle rakettua.

Muutamien vuosisatojen kuluttua noin v. 650 e.Kr. onnistui Psammetikolle, päästä Ekyptiläisten itsevaltiaaksi. Nyt alkoi uusi aikakausi Ekyptin historiassa. Muukalaiset, jotka ennen olivat olleet maasta suljetut, pääsivät nyt vapaasti maassa liikkumaan. Kauppahalu heräsi yht'äkkiä kansassa. Mutta eipä paljon aikaa suotu tälle uudelle vireydelle, synnyttääksensä uusia voimia Ekyptin maalle. Jo v. 525 saivat Persialaiset koko maan haltuunsa. Ekyptin kansa, joka tähän asti oli ollut kaikista maailman kansoista etevin, muuttui nyt yhä vähäpätöisemmäksi. Kuninkaat olivat Persian läänitys miehet, kunneka Makedonian kuningas Aleksanteri Suuri v. 332 e.Kr. valloitti Ekyptin maan. Mutta eipä aikaakaan, niin hajosi tuo iso Makedonialainen valta, perustajansa kuoltua v. 323. Silloin otti Ptolemaio, joka oli ollut Aleksanterin sotapäälliköitä, Ekyptin maan hallitaksensa. Siis oli Ekypti taas päässyt itsenäiseksi valtakunnaksi, jommoisena se pysyi, kunnes joutui Rooman käskynalaisiksi. Kuitenkin sai kansa pitää omia kuninkaitansa aina vuoteen 31 saakka, jolloin maa tehtiin roomalaiseksi maakunnaksi. Tästä aiasta alkaen hävisi tämä ihmeellinen maa historian muistosta. Kansain-vaellusten aikoina, joista vasta tulemme puhumaan, oli Ekypti milloin yhden milloin toisen kansan rääkättävänä, kunnes yhdistettiin Turkin valtakuntaan, jonka alusmaana se tähän asti on pysynyt. Viimeisellä vuosikymmenisellä ovat tieteet ja taiteet Ekyptin maassa taasen syntyneet uuteen vireyteen ja voimaan.

4. Babylonilaiset ja Assyrialaiset

Nuot Tigrin ja Euphratin virtain ympäriset maakunnat Aasiassa olivat jo ikivanhoista aioista olleet viljelyksen hallussa. Tähän viittaa myös tuo Pyhän Raamatun kertomus Babelin tornin rakentamisesta; Babel eli Babyloni liki Euphratin virtaa, oli muinais-aian kuuluisampia kaupunkia. – Näiltä tienoilta lähtivät useat niistä valloittajista, jotka kauhistuttivat koko Aasiata ja pakoittivat sen kansat valtansa alle. Moseksen kertomukset mainitsevat Nimrod nimisen sankarin olleen Babylonin valtakunnan perustaja. Tämän sanotaan ensiksi ruvenneen Assyrian pääkaupungin Niniven rakentamiseen. Toiset alkutiedot sanovat Ninon tämän valtakunnan perustajaksi. Hänen puolisonsa oli tuo mainio Semirami, joka rakensi Babylonin kaupungin, tehden sitä mainion komeaksi ja uljaaksi, ett'ei maalla mointa ollut. Kaupungin ympärys oli 6 peninkulmaa. Jälkeiset kuninkaat mieltyivät semmoiseen hehkuvaisuuteen, että hallitus kävi yhä riutuvaisemmaksi. Sentähden taisivat Medialaiset helposti kukistaa viimeisen Assyrialaisen kuninkaan Sardanapalin vajonnutta valtaa. Tämä sytytti linnansa tuleen ja poltti itsensä tavaroineen päivineen tuhaksi, noin 900 e.Kr. Tulevina aikoina pääsivät Assyrialaiset taas isoon valtaan, mutta historialla on heistä varsin vaillinaisia tietoja.

Babylonian maa oli erittäinkin maanviljelykseksi sopiva. Iso joukko suurempia ja pienempiä kaivantoja kulki joka haaralta maan läpitse. vasta sittemmin, kuin Kaldaialaiset olivat saaneet Babylonin haltuunsa, nousi tämä kaupunki siihen ihmeteltävään suuruuteen ja komeuteen, joka teki sen maailman mainioksi. Entiseltä olevat rakennukset isonnettiin vallan suunnattomiksi ja uusia mahdottomia ihmetöitä syntyi yhtä päätä, semmoisia oli kaupungin korkeat ja leveät muurit, Semiramin rippuvat yrttitarhat, jotka olivat korkeille ylevyyksille tehdyt.

Babylonilaisissa oli taipumus komeuteen ja hehkuvaisuuteen ylinä. He tuoksuivat hyvillä voiteilla ja pitivät sinettisormuksia sormilla ja kädessä kaunistetuita sauvoja, joilla käsisiat olivat täynnänsä kaikellaisia koristuksia, niinkuin lintuja, kukkasia y.m., jotka olivat siihen leikatut. Heidän kalliit vaatteet, kauniit matot ja hakatut kivet olivat vanhassa aiassa yli ympärin keuhut. Lavea kaupankäynti sekä maalla että merellä teki Babylonin ison liikkeen keskupaikaksi, johon se myöskin oli vallan sopiva, kun Persian merenlahti ei ollut kaukana. – Merkkillinen tapa oli Babylonilaisilla, viedä sairaat torille, että jokainen sivutsemenijä voisi neuvonsa antaa. Tytöt tarjottiin huutokaupalla enimmänsä maksaville naitaviksi. Tämä naimis kauppa tapahtui vuosittain joka kylässä, ja hinta, mikä kauniista maksettiin, oli välistä hyvinkin suuri. Muutoin olivat Babylonilaiset ikivanhoista aioista keuhut tiedoistaan ja taidoistaan, erittäinkin tähtitieteessä. Sittemmin ruvettiin myös tähtiä jumalallisiksi olennoiksi kutsumaan ja heitä palvelemaan.

5. Phoinikilaiset

Phoinikilaiset eivät ole sota- ja valloitus-teoista vaan keksinnöistä ja teollisuudesta maineensa saaneet. He asuskelivat eteläisessä Syriassa pitkin välimeren kaitaa rannikkoa. Tästä meren likeisyydestä syntyi heissä halu merenkulkuun ja kaupankäyntiin; he olivatkin vanhimmilla aioilla ainoat, jotka jotain laveampaa kauppaa kävivät, vaihettaen eri maitten tuotteet toisiinsa. Ensiksi rupesivat merirosvoiksi välimerellä, mutta pian kuljeskelivat tätä merta kauppioina. Vanhin kauppakaupunki tällä rannikolla oli Sidoni, mutta pian tuli Tyro kaikkein mahtavammaksi kaupassa ja liikkeessä. Tyron rikkaudesta, loisteesta ja kaupan-teosta antaa propheta Hesekiel (27:ssä luvussa) komean kertomuksen. Muut Phoinikilaiset olivat yhtä vireät ja vilkkaat. Matkoiltansa toivat kotiinsa tinaa ja merenpihkaa eli merenkultaa (joka vanhaan aikaan kutsuttiin elektroksi). Nämät aineet oli heidän kaukaisista maista tuominen. Tinaa saatiin Britannian saarista ja merenpihkaa luultavasti Itämeren rannikoilta. Toiselta puolelta taas purjehtivat punaisesta merestä rikkaille etelämaille, onnelliseen Arapiaan ja Intiaan.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.